

ОЛЕКСАНДР ЛІЄВ:
«ПОТРІБЕН ДІАЛОГ
З КРИМЧАНАМИ»

СЕВАСТОПОЛЬ.
МІСТО РОСІЙСЬКОГО
НЕЩАСТЯ

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 48
щоп'ятниці
25.11.2016

www.svitlytsia.in.ua

НА ВЕСЬ СВІТ

СВІТ НАРЕШТІ ВИЗНАЧИВСЯ

Минулий тиждень у світі пройшов під знаком Криму. 16 листопада Генасамблея ООН схвалила резолюцію про права людини в Криму. У ній Російську Федерацію вперше названо державою-окупантом. Резолюція підтверджує територіальну цілісність України та закликає Росію надати міжнародним правозахисним механізмам, насамперед Місії ООН з моніторингу за дотриманням прав людини в Україні, безперешкодний доступ у Крим з метою забезпечення моніторингу ситуації з правами людини, а також звертається до Управління Верховного комісара ООН з прав людини підготувати окремий тематичний звіт щодо ситуації на окупованому півострові.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

У хвалена резолюція також засуджує встановлення Росією в Криму її правової системи, що «негативно впливає на ситуацію з правами людини на півострові».

Нагадаємо, днем раніше, 15 листопада, Гаазький трибунал прирівняв анексію Криму до міжнародного воєнного конфлікту. Про це свідчить звіт прокурора Міжнародного кримінального суду Фату Бенсуди.

«Наявна інформація свідчить про те, що ситуація в межах території Криму і Севастополя рівнозначна міжнародному збройному конфлікту між Україною і Росією», – йдеться у звіті.

«Цей міжнародний збройний конфлікт почався не пізніше 26 лютого

(2014 року), коли Російська Федерація задіяла особовий склад своїх збройних сил для отримання контролю над частинами території України без згоди уряду України», – заявив прокурор.

«Право міжнародних збройних конфліктів можна застосувати і після 18 березня 2014 року тією мірою, в якій ситуація на території Криму і Севастополя буде рівнозначна стану триваючої окупації», – йдеться в документі. У звіті наголошується, що визначення правомірності початкової інтервенції, яка спричинила окупацію, не потрібне.

Крім того, суд вважає, що право міжнародних конфліктів може застосовуватися не лише до Криму, а й до ситуації на сході України.

З приводу появи цього звіту вже пролунали висловлення багатьох українських політиків, громадських діячів і організацій. Зокрема, із заявою виступила Українська всевітня координаційна рада. «УВКР вітає прийняття вказаного рішення Міжнародного кримінального суду як підтвердження вищим кримінальним судом світового товариства, що анексія Криму відбулась у результаті військової агресії Росії, – зазначається в документі. – В рішенні Міжнародного кримінального суду вказується на масові порушення прав людини й прав за етнічною ознакою, що мають місце в окупованому Криму».

В Українській всевітній координаційній раді переконані, що «рішення Міжнародного кримінального суду будуть виконані, і Крим буде повернуто в Україну, а всі відповідальні за порушення норм міжнародного права рано чи пізно опиняться на лаві підсудних у Гаазі».

Водночас, як стало відомо, після оприлюднення даного звіту президент Росії Володимир Путін підписав розпорядження про вихід Росії з Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС).

**ШАНОВНІ ЧИТАЧІ
І ПЕРЕДПЛАТНИКИ!**

Повідомляємо вам, що ви вже зараз можете передплатити наше видання на 2017 рік. Вартість річної передплати – 153,28 грн. **Індекс: 90269.**

Оформити передплату можна через Інтернет, для цього потрібно зайти на сайт ДП «Преса», де подана детальна інформація, а також у будь-якому відділенні «Укрпошти».

Передплачуйте газету «Кримська світлиця», підтримайте кримчан!

КРИМСЬКІ ТАТАРИ ЯК КОРИННИЙ НАРОД:

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ І СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

6

КРУГЛИЙ СТІЛ

ДЕНЬ КРИМУ В КИЄВІ: МУЗИ, ТЕЗИ ТА АЗИ

День Криму в Києві, холодний той листопадовий день, був тепло освячений музами. «Хайтарма» у виконанні музик оркестру славнозвісного Джеміля Карікова була ніби музичним камертоном цих заходів. Камертоном літературним була щойно видана книга «Крим, який ми любимо» видавництва «Пульсари», презентацію якої чекали трохи пізніше. А господаркою цього круглого столу була муза Клію, одна з двох серед дев'яти класичних сестер-богинь, що опікуються не мистецтвами вже, а наукою. Так, в Інституті літератури зранку збиралися саме історики, щоб обговорити тему «Крим: ретроспективи й перспективи».

МАКСИМ ДУБОВ'ЯЗ

Ще в середній школі наука історія здається спершу збіркою розповідей про суворі пригоди дивних людей у далеких і давніх

краях. Історія «доросла» – то щось інше, що інколи глибин її годі в усій повноті зрозуміти, та ще й жива, рухлива та неоднозначна вона. Можливо, найскладніша із наук. Бо залежно від точки зору дослідника лан-

цюжки історичних подій вишикуються в послідовності настільки різні, що гостро постають сакральні два запитання: про джерела і про узгодження висновків. А ще історія формує ази суспільного світогляду,

хибні висновки з неї здатні руйнувати світ, а вірні – будувати. Тому неправомірно вважати таку роботу істориків чимось кабінетно-академічним. І, дійсно, апелюючи до документів і подій минулого, учасники круглого столу логічно висували й зовсім не академічні тези, від яких знову болить Крим, мов полонена частка живого тіла України.

Запам'яталося дві тези. Обидві прозвучали, жодну ніхто не заперечив. Обидві важкі у своїй не спростованій прямоті. «Єдиною ланкою, що сьогодні поєднає Крим з Україною, є кримські татари». І друга, що пролунала майже як вирок: «Крим так і залишився у поширеній думці населення не невід'ємною частиною України і не батьківщиною кримськотатарського етносу, а... тим, як його було визначено ще за радянських часів: «Всесоюзная здравниця»...»

В «сухий залишок» цього жвавого й насиченого обговорення можна віднести спільну згоду фахівців про термінову необхідність створення академічної виваженої «Історії Криму». Велика робота, то хай допомагає вченим нашим безсмертна ота муза Клію...

ЛІНА ГОЛУБ

Цього дня о 16:00 в приміщенні Національної спілки письменників України відбулась презентація антології «Крим, який ми любимо». Під час її проведення виступили видатні українські письменники, серед яких свої вірші про півострів зачитав і Дмитро Павличко, український поет, перекладач, літературний критик, громадсько-політичний діяч.

Автор ідеї, вступної статті та упорядник антології Людмила Тарнашинська повідомила, що робота була досить складною, адже книга містить понад сто авторів. Антологія вийшла українською, російською та кримськотатарською мовами.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

КРИМ, ЯКИЙ МИ ЛЮБИМО

15 листопада у столиці відбувся День Криму в Києві. Ініціаторами його проведення стали Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Національна спілка письменників України, Університетське видавництво «ПУЛЬСАРИ». Захід пройшов під гаслом: «Науковці та письменники про Крим».

«Справді, проведена величезна робота. Це – фундаментальний проект, який має бути належним чином поцінований», – сказав Дмитро Дроздовський, критик, літературознавець, перекладач, письменник.

Антологія, присвячена Криму, видана на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за програмою «Українська книга» 2016 року столичним Університетським видавництвом «ПУЛЬСАРИ». Презентація антології «Крим, який ми любимо» відбулась за участі авторів книжки, а також письменників, науковців, студентів Таврійського національного університету.

Q-HUB – ЗНАЧИТЬ КРИМ

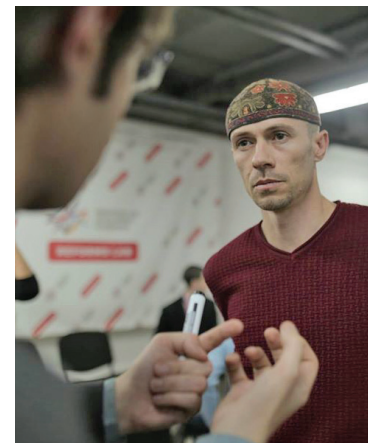
15 листопада в Києві на Подолі відбулася презентація кримського молодіжного хабу. Модне нині слово «хаб» (буквально «вузол») – означає центр, місце зустрічей і обговорень, точка концентрації ідей і починань. Ця зустріч відбулася за підтримки Лабораторії реформ IDF (Innovation and Development Foundation), ІнБіЦентр та Інституту лібералізму. На заклик ініціаторів відгукнулося приблизно п'ятдесят молодих людей.

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

Більшість тих, хто взяв участь у заході, склали кримські татари. На презентації називали цифру п'ятнадцять тисяч – саме стільки в Києві та області сьогодні мешкає кримців. Значна частина з них – це молодь, що вчиться у столичних навчальних закладах. Близько половини молодих кримських татар до Києва переїхали за час від весни 2014 року.

Ініціатор заходу Мефа Умеров зазначає, що кримських татар у Києві багато, і про них хочуть знати більше. Потрібно «точка доступу». У створюваному центрі (Q-Hub, як його назвали) можна буде отримати інформацію про культуру та сучасне життя кримців.

Необхідно розуміти, що саме спонукає до об'єднання цю групу кримчан, котрі за нинішніх обставин потрапили на материкову Україну. Якщо українці, пересе-

лившись на материк, залишаються у себе на Батьківщині, почувуються тут ще в більш українському оточенні, ніж у Криму, то кримці опиняються у новому для себе середовищі, далеко від Криму, де у них мешкають рідні. З цього випливають і проблеми, що окреслювалися під час дискусії. Зберегти рідну мову та ідентичність, розкрити свої таланти та реалізувати задуми – і для цього потрібен такий майданчик.

«Тут збиралася найталановитіша молодь», – вважає Халіл Дервішев.

Наприклад, молодий письменник Бекір Аблаєв говорить про розвиток літератури та проведення літературних вечорів. Ще однією з ініціатив, що знайшли підтримку присутніх, є створення кримськотатарського аматорського театру. Навчальні курси корисних навичок, консультативна допомога у вирішенні питань, з якими стикаються кримчани в Києві, просто спілкування та дозвілля.

Але не лише це ставить на меті Q-HUB. Участь у формуванні нової кримської еліти і головна теза – повернення у Крим. У вільний Крим, який будувати та змінювати саме цим молодим людям. Адже питання про їхній вибір у цей непростий час може ставитися лише риторично – вибір вони уже зробили, вони тут, вони з Україною.

МІСЦЕ ЗУСТРІЧІ

ЧИ ПОВЕРТАЮТЬ ТЕ, ЩО БЕРУТЬ БЕЗ ДОЗВОЛУ?

З 29 липня до 20 листопада 2016 року в Третьяковській галереї (Москва) проводилася виставка художника Івана Айвазовського. Чільне місце в цій виставці зайняли роботи художника, привезені з Феодосійської національної картинної галереї імені І. К. Айвазовського.

ЯРОСЛАВ САМОВИДЕЦЬ

Вивезення 38 картин з Криму для виставки на території Російської Федерації (РФ) викликало протест Міністерства культури України у зв'язку з порушенням ст. 5 Гаазької Конвенції від 1954 року, за якою забороняється вивезення цінностей з окупованих територій, і звернення до світової спільноти з вимогою міжнародного бойкоту Третьяковської галереї. Міністерство культури РФ взагалі не відреагувало на заяви українського Мінкульту, а в керівництві Третьяковської галереї заявили, що експонати вивезені з Феодосії тимчасово, і після закінчення виставки їх повернуть до Феодосійської національної картинної галереї імені І. К. Айвазовського.

Виставка вже закінчилася. Поки що не маємо жодної інформації з Мо-

МИСТЕЦТВО

скви про подальшу долю експонатів, вивезених із Криму, натомість медіа на самому півострові почали публікувати статті, які не можуть не насторожувати. Так, «Крымская газета» 2 листопада публікує матеріал під назвою «Блеска нет, одна нищета: так сегодня выглядит самый богатый художественный музей Крыма (фото)», де йдеться про жахливий стан приміщення Феодосійської національної картинної галереї імені І. К. Айвазовського і як наслідок про небезпеку для експонатів, які там перебувають. Крім, власне, змісту статті, насторожує місце й час публікації. По-перше, «Крымская газета» є своєрідним рупором для гімнів сучасного «світлого» кримського «дива», тому опублікувати тут таку жорстку критику кримського «державного» закладу – значить отримати на це дозвіл і замовлення згори. По-друге, стаття з'явилася саме під кінець виставки в Москві. За цією критикою виразно проступає небезпечна тенденція «відтермінувати» на невизначений час повернення експонатів до Криму. Що ж, доведеться лише спостерігати і надіятися на повернення кримського культурного надбання. У цьому контексті все більше усвідомлюється, що 16 березня 2014 року був чи не останнім днем для кримчан, коли в них хтось щось хотів запитати.

Починаючи з кінця літа, фанати українського рок-гурту «Козак Систем» чекали на прем'єру треку «Не моя» та кліпу до нього. І хоча в Інтернеті можна було переглянути відео з «Фестивалю нескореної нації – 2016», але запис із концерту – це одне, а якісний трек, створений у професійній студії, – зовсім інше.

ЕЛИЗАВЕТА ТАРАСОВА

Тож нарешті довгоочікуваний день настав, а точніше вечір, адже 12 листопада відбувся сольний концерт гурту «Козак Систем» в одному з київських клубів. А за тиждень до цього в мережі було презентовано ліричне відео до пісні «Не моя» – на слова поета-шістдесятника Василя Симоненка, вірш якого наважився дописати Сашко Положинський.

Справжньою несподіванкою для киян став виступ за-

МУЗИКА

У КИЄВІ ЗАСПІВАЛИ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЮ

прошеної гості з Криму, кримської татарки Ельвіри Сарихаліл, з якою «Козак Систем» виконали пісню «Битим склом».

«Козак Систем» і Ельвіра Сарихаліл познайомились три роки тому на фестивалі «Країна мрій»: «Тоді я вперше почула їх живу, – розповідає кримськотатарська співачка, – почула

драйв українського етно-року. Іван запропонував заспівати разом, але спочатку і гадки не було, що пісня буде присвячена кримськотатарському народу... Наступного разу ми зустрілись після подій, пов'язаних з Майданом та Кримом. Було зовсім не до радісних пісень. Козаки показали декілька композицій,

серед яких була «Битим склом». Зупинились на ній».

Так, пісня «Битим склом» у репертуарі рок-гурту, написана Сашком Положинським сім років тому, отримала ще одне життя. Адже спільно з Ельвірою Сарихаліл було розроблено її новий варіант. Музиканти поєднали дві пісні, які стали однією композицією. Ельвіра виконує народну кримськотатарську пісню про чоловіка, який готовий йти воювати, та слова із кримськотатарського гімну «Ант эткенмен» Номана Челебіджихана («Я відчуваю сум, коли співаю цю пісню»). Таким чином, додавши народного колориту, композиція набула нових смислів, що актуальні, як ніколи.

«З хлопцями із «Козак Систем» співати дуже комфортно, незважаючи на те, що музика доволі потужна. Я відчуваю кам'яну стіну, коли ми разом стоїмо на сцені. Мені здається, що у житті теж так має бути. Триматись разом, адже у нас одна Батьківщина», – зізналась Ельвіра.

ТЕАТР

ТРИВОГА ТЕМНОЇ ДОБИ

Театральна гра супроводжує цивілізацію з давніх-давен, хоча у побуті геть не усім суспільством зараз це сприймається як щось принципово важливе. А це насправді так, через театр суспільство спілкується із собою. Бо залученням людей до співпереживання того, що відбувається на сцені, можна через розбурхані почуття достукатися просто до душі, коли інтелект грузне в викладках виключно матеріальних обставин.

МАКСИМ ДУБОВ'ЯЗ

Виставу за мотивами поеми Велимира Хлебнікова «Ночной обыск» було дано в київському Театрі на Липках 29 жовтня. Поема відображає події страшних часів більшовицького терору в Петрограді: матроський патруль бру-

тально й вбивчо вдирається у життя людей, що стали жертвою червоного розгулу тієї давньої оспіваної ночі. Поему критики називають геніальною. Твір не простий і вимагає напруження до сприйняття, ще й непоганого знайомства з філософією свого часу. Щодо вистави, то вона також багатопланова, це рок-опера, як зазначено в програмі, і, додам, спектакль із геть неоднозначною критикою. Геометричність чорно-білого сценічного малюнка і дисонанс музики та характерної ритміки текстів створюють дивне враження глибинної тривоги, ніби забутої... Але прямою вказівкою на те, що історія має властивість повторюватися у драматизмі, є зміна назви: «2014». Це ніби не про Крим 2014 року, не про конкретику, але про тривогу, про відчуття людей у вирі терору. Тривога завжди темна. Про неї хочеться забути, як мину. Але не можна. Бо повернулася знов. Через ці відчуття достукатися до засвоєння реалій, що впали в лютому зазначеного року на наш Крим... Нам пощастило бути учасниками цього непростого дійства завдяки запрошенню від Громадської організації «Правозахисна група 20 лютого» в особі Олександра Лієва. Це об'єднання, як зазначають ЗМІ, «займається виключно питаннями, що стосуються деокупації Криму». Можливо, й цей неординарний захід, розбурхавши стереотипи «мирного життя», певною мірою буде сприяти здійсненню мети.

ІНТЕРВ'Ю

Про те, як Крим опинився відділеним від решти України «адміністративним кордоном», є багато версій. Але щось маємо з цим робити. Бо там залишилися, і це головне, наші люди. Громадяни України. Близько двох мільйонів живих людських душ, доля й життя яких залежить тепер не тільки від дій кримської окупаційної влади чи від думок і заяв «світової спільноти». Від нас, від людей по цей бік отієї межі, за якою потерпає Крим, мають надходити виразні сигнали. Про бачення того, як це можна і треба робити, своїми думками поділився в інтерв'ю нашої газети экс-міністр курортів і туризму АРК Олександр Лієв.

ОЛЕКСАНДР ЯРОШЕВСЬКИЙ

– Пане Олександр, чи не найгостріше з кримських питань наразі – це водна блокада...

– Їх декілька стосовно Криму. Водна, енергетична, транспортна блокада, блокада продовольча, ще й блокада культурна... Я вважаю, що повернути Крим – це значить повернути насамперед людей Криму. Нам потрібно постійно підтримувати зв'язок з ними. Я розумію, що там зараз пропаганда, вона всі наші зусилля помножує ватиме на нуль, так. Але ми мусимо докладати цих зусиль. Ми мусимо в Україні розуміти, як ми ставимося до кримчан. Кримчани – це «зрадники», як це часто-густо можна почути? Всі кримчани – зрадники? Це таке риторичне запитання... Я знаю точно, що зрадники – ті, конкретні люди, які сприяли анексії Криму. Це скільки-то тисяч конкретних людей. Їх можна ідентифікувати і переписати. По прізвищах. І щодо кожного з'ясувати, який термін покарання йому за це «світить». Ідентифікувати саме їх зрадниками. Решта кримчан – це наші громадяни, які потрапили в халепу, під жорна, і з якими зараз необхідно вибудовувати діалог...

– Стосовно блокад, мабуть, найбільш гостро це стосується саме Північного Криму, бо водна блокада завдає там катастрофічних наслідків?

ФОТО А. ГОЛОСЕРИНА

ПОТРІБЕН ДІАЛОГ З КРИМЧАНАМИ

– Північно-Кримський канал, що завдовжки майже 250 кілометрів по Криму, дає життя усій північній частині півострова. Це 340 насосних станцій, які знаходяться по усьому Криму і дають життя сільському господарству. Сільське господарство дає життя при-

наймні 800 000 кримчан. Людям, які до Путіна не мають жодного відношення. Щонайменшого! Тобто це було наше емоційне рішення – рішення відключити воду, що як інструмент було виконано без виразної мети. Та ми ж все одно повернемо Крим колись-то. Будуть обставини, вони складуться так знову, – от як вони склалися тоді і Крим «пішов до Росії»... До речі, вся Росія мріяла тоді про «повернення Криму», це я вам точно кажу, не з підручників. Бо ми в Росії тоді запроваджували «Дні Криму» – як і в Британії, і в Ризі, і в Відні – в 12 містах РФ, звідки був туристичний потік. І усі вони, в усіх цих містах, вважали, що «Крим треба повертати», бо «Крымнаш». Їм увесь час їхнє телебачення вклало: «Крым – наш!»... А з того, що нам розповідає наше телебачення, складається враження, що Крим не наш. Не український. У кращому випадку – кримських татар. Але не українців. Можливо, це мое суб'єктивне враження.

Давайте повернемося до об'єктивної картини. 800 000 людей, які жили від Північно-Кримського каналу, за майже три роки окупації відчували на собі те, що Крим залишено без води. Це відб'ється на екологічній ситуації, вже відбилося на стані підземних та ґрунтових вод, впливає на стан ґрунтів, – це однозначно впливає на всю господарську діяльність на теренах Північного Криму. А саме їх заселено геть не росіянами! Там у селах вільно можна було спілкуватися українською мовою. Зараз важко з ними говорити, бо люди не розуміють, що ж вони поганого зробили Україні, чому саме в них відібрано джерело існування.

Перекриття каналу принесло вже і принесе далі незворотні процеси або зворотні, однак дуже дорогі у відновленні діяльності потім у цій частині Криму. Це про ті дії, які ми вчиняємо. Сигнал, який ми дали туди людям, не призвів до того ефекту, який був би бажаний. Бо в нас мета – повернути

Крим, чи не так? Та жодного сигналу з цього приводу ми туди не надіслали.

– А як це, на Ваш погляд, можна чи треба було зробити?

– Ось яскравий приклад: енергетична блокада. Взагалі незрозумілий механізм її реалізації. І не було жодного звернення до кримчан з приводу її запровадження. Ані від президента, ані від прем'єр-міністра, ані від Верховної Ради, ані хоча б від відповідних міністерств. Ніхто з них не звертався до кримчан.

– А що ж було казати?

– Приміром, звернутися з роз'ясненням, що, оскільки населення споживає, приміром, 40% електроенергії, які Україна заводить до Криму, а решту споживає промисловість, котра належить олігархам, і обслуговування окупаційного війська, то Україна на 60% скорочує енергопостачання. Надає тільки ті 40%, що необхідні для забезпечення населення. Бо населення Криму – це громадяни України, й держава забезпечує своїх громадян електрикою повністю. Отже, якщо населення не отримує цієї енергії – значить її забирають уже по той бік. Це зрозумілий сигнал? Щодо продовольчої блокади. Закон про зону вільної торгівлі не було виконано в тих аспектах, які, на мій погляд, могли надавати можливість трансляції аналогічних сигналів про турботу України щодо кримчан. Блокада культурна: з власного досвіду знаю, що саме українська культура найкраще сприймалася кримчанами. Не туристами, а саме кримчанами. Та культурна блокада, яку ми зараз маємо, кому вона допомагає? Україні чи Росії? Це стосується, на мій погляд, усіх блокад. Треба сказати, що взагалі блокада – це надзвичайно ефективний інструмент впливу. Хто ним має розпоряджатися? На мою думку, держава, бо ми їй це довірили. Цей інструмент може бути впливовим засобом тиску на Кремль? Може, якщо його зібрати в єдиний кулак. Бо в нас цих інструментів не так вже й багато, насправді. І те, як ми їх використовуємо, – для цього є таке влучне українське слово: марнотратство. На мій погляд, сигнали, що надходять зараз у Крим, м'яко кажучи, неадекватні. До Криму, мені здається, зараз треба ставитися, як до дитини, яка втекла з дому. Так, маємо через це дуже багато клопоту! Але це наша дитина. Рідна. І Крим має це знати, відчувати і – чути.

«НА МІЙ ПОГЛЯД, СИГНАЛИ, ЩО НАДХОДЯТЬ ЗАРАЗ У КРИМ, М'ЯКО КАЗУЧИ, НЕАДЕКВАТНІ. ДО КРИМУ, МЕНІ ЗДАЄТЬСЯ, ЗАРАЗ ТРЕБА СТАВИТИСЯ, ЯК ДО ДИТИНИ, ЯКА ВТЕКЛА З ДОМУ. ТАК, МАЄМО ЧЕРЕЗ ЦЕ ДУЖЕ БАГАТО КЛОПОТУ! АЛЕ ЦЕ НАША ДИТИНА. РІДНА. І КРИМ МАЄ ЦЕ ЗНАТИ, ВІДЧУВАТИ І – ЧУТИ»

МІСТО РОСІЙСЬКОГО НЕЩАСТЯ

Війни починаються не з першого пострілу, не з наказу про мобілізацію, не з дипломатичних демаршів. Навіть не з того, що цар Микола Другий, вітаючи імператора Наполеона Третього, образливо звернувся до нього «дорогий друже», а не «дорогий брате». І не з того, що 400-ліття падіння Візантії цареві кортіло відзначити у Софійському соборі, забувши про чотири століття османського володіння Константинополем, мов страшний сон. Війни починаються, коли тисячі, сотні тисяч, мільйони людей втрачають обличчя, вдягнені в однакову уніформу, позбавлені індивідуальності, власного «я», – тоді солдати вже не люди, а лише частина механізму. Таким чином держави перевіряють, чий «механізм» міцніший.

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

«Російське» військо у Криму та Чорноморський флот на 60% складався з етнічних українців. І про це варто пам'ятати. Але не забуваймо, що українці, крім вірних імперії малоросів, воювали з протилежного боку фронту також. Це були задунайці під проводом Мехмета Садика-паші (Михайла Чайковського). Саме ці, «османські», козаки у лютому 1854 року увійшли до Бухареста, а Садик-паша ненадовго став султанським намісником у румунських землях.

Самовпевненість дорого обійшлася Росії. Європейці, з якими врешті-решт довелося воювати замість бусурманів Російській армії, мали перевагу – французи не менше третини, а британці навіть понад половину бійців озброїли гвинтівками, у той час, як у Росії лише 3-4% війська мали нарізну зброю. Російський флот перебував у занепаді, поки західні держави прискорено модернізувалися технічно. Можна було скільки завгодно пишатися тим, що Росія становить одну шосту частину суходолу, але офіційну депешу про початок Кримської

Драгуни Легкої бригади після бою

Портрет Михайла Чайковського (Мехмет Садик-паша)

війни до Владивостока доставили вже після того, як ця війна закінчилася повною поразкою.

Поки російське військо щиро сподівалося, що англо-французькі сили вдарять так само бездарно, як звикли діяти російські генерали – в лобову, не шкодуючи власних солдатів, вороги спокійно висадилися в Євпаторії, де опір їм чинив (за місцевим переказом) лише начальник митниці, котрий не володів ані англійською, ані французькою мовами.

Звідти сили коаліції зайшли в тил росіянам і блокували Севастополь – місто слави російського флоту, як його звикли називати, проте погляд у історію викликає сумніви в цій славі.

Спочатку російським військам у вересні 1855 року не вдалося зупинити сили коаліції на Альмі, і тим вдалося встановити блокаду Севастополя, оборона якого з тилу просто не була передбачена жодним стратегічним планом.

Епізоди Кримської війни лишили слід не в одній тільки російській історії та культурі. І французи, і британці пам'ятають про Кримську війну, щоправда, не здогадуються про те, що Росія в ній «теж перемогла». Під Балаклавою у жовтні 1854 року генерал Реглан наказав Легкій бригаді кавалерії Східної армії, «якщо можливо», атакувати позиції, перед тим захоплені російським військом під орудою Меншикова, та повернути захоплені росіянами гармати. Далі події розгорталися таким чином (майже за законом Мерфі: якщо якийсь наказ можна потлумачити неправильно, його потлумачать саме неправильно). Капітан Нолен, котрий доставив письмовий наказ командирі бригади, очевидно, сам не зрозумів, про які гармати йдеться, тому що вказав рукою на добре захищені позиції російської артбатареї. Не роздумуючи, можливо чи ні, шість сотень вершників бригади кинулися в атаку у вказаному напрямку. На-

ступ виявився настільки рішучим та стрімким, що козаки Уральського полку, що стояли у них на шляху, просто кинулися навтьоки, залишивши без захисту артилеристів. Увірвавшись на позиції батареї, кіннотники виконали наказ.

Однак російська контратака змусила британців відступити. Потрапивши під час відступу під вогонь іншої російської батареї (скоріше за все, тієї, яку насправді мав на увазі в наказі генерал Реглан), Легка бригада втратила понад сотню вершників убитими, а загалом, рахуючи поранених і полонених, недорахувалася триста шістьдесят п'ятьох чоловік з шестисот. Звісно, казати про торжество англосаксонської військової думки у даному випадку не доводиться, але... Врешті, коаліція домоглася свого, і Російська імперія у Кримській війні мусила піти на такі поступки, що дорівнюють поразці. Інцидент з атакою Легкої бригади спричинив слухання у британському парламенті. Прем'єр Абердін подав у відставку. Гіркий досвід був засвоєний британцями. У Росії ж все сталося інакше: того року цар не просто подав у відставку, він помер (існує версія про самогубство), а парламенту тут і взагалі не було «отродясь».

Ця атака стала прикладом як беззастережної відваги на межі безумства, так і марних жертв. Про подвиг кіннотників Ї Велич-

ЄВРОПЕЙЦІ, З ЯКИМИ ВРЕШТІ-РЕШТ ДОВЕЛОСЯ ВОЮВАТИ ЗАМІСТЬ БУСУРМАНІВ РОСІЙСЬКІЙ АРМІЇ, МАЛИ ПЕРЕВАГУ – ФРАНЦУЗИ НЕ МЕНШЕ ТРЕТИНИ, А БРИТАНЦІ НАВІТЬ ПОНАД ПОЛОВИНУ БІЙЦІВ ОЗБРОЇЛИ ГВИНТІВКАМИ, У ТОЙ ЧАС, ЯК У РОСІЇ ЛИШЕ 3-4% ВІЙСЬКА МАЛИ НАРІЗНУ ЗБРОЮ. РОСІЙСЬКИЙ ФЛОТ ПЕРЕБУВАВ У ЗАНЕПАДІ, ПОКИ ЗАХІДНІ ДЕРЖАВИ ПРИСКОРЕНО МОДЕРНІЗУВАЛИСЬ ТЕХНІЧНО

ності написав вірша Альфред Теннісон, а про долі тих, хто вижив, – Редьярд Кіплінг. А майже через сто двадцять п'ять років атаку оспівав рок-гурт «Айрон Мейден» – у рік іншої перемоги британської зброї, перемоги над Аргентиною у Фолклендській війні.

*У нас немає шляху назад,
Йдемо крізь обстріл російських
гармат...*

Стів Гарріс «Кавалерист»

Можливо, варто вважати Севастополь містом британської слави. Історію варто вчити задля того, щоб не повторювати помилок минулого. Однак навчити історична наука здатна лише тих, хто прагне знати правду, а не те, що сподобається, залежно від потреб публіки чи начальства. Викривлення історії, вихвалання поразками під виглядом перемог здатне призвести лише до того, що поразки прокляттям одна за одною переслідуватимуть нащадків. Поразка у Кримській війні не стала уроком для Росії – так, кошт великої крові був куплений реванш 1878 року, але Перша світова закінчилася німецькою окупацією Криму та затопленням флоту, Друга світова – змусила флотські екіпажі чорноморців воювати у складі піхоти, і навіть не морської. Севастополь став містом ганебних поразок, містом російського нещастя.

Державне підприємство
«КРИМСЬКИЙ ДІМ»

Під такою назвою у грудні 2016 року Державним підприємством «Кримський дім» буде видано посібник, автором якого є експерт з правових відносин у міжнародній сфері Інституту демократії ім. П. Орлика Наталія Беліцер. Посібник містить як україномовну, так і англійськомовну версії тексту. Як зазначає автор у анотації до книги, «написання такого посібника зумовлене необхідністю поширення в українському суспільстві адекватних базових уявлень про те, що таке «корінні народи», чим вони відрізняються від різних категорій меншин і якими є їхні права відповідно до норм сучасного міжнародного та національного права». Тож пропонуємо нашим читачам ознайомитися з деякими розділами даного посібника, уривки з якого ми публікуватимемо протягом кількох наступних номерів.

1. РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ КОРИННИХ НАРОДІВ І МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Міжнародне обговорення концепції «корінних народів» почалося ще наприкінці XIX століття. В першій половині XX століття характерні для того часу уявлення про «корінне населення» можна знайти у документах таких впливових міжнародних і регіональних організацій, як Ліга Націй та Панамериканський Союз – попередник сучасної Організації американських держав. Зокрема, в Статуті Ліги Націй корінне населення розглядалося виключно в контексті колоній та територій, контрольованих колоніальними державами, і було визначено як «народи, ще не здатні самостійно витримати складні умови сучасного світу».

Після Другої світової війни відбулися суттєві зрушення в уявленнях про корінні народи. Якщо в Статуті Організації Об'єднаних Націй 1945 року йшлося лише про «території, народи яких ще не досягли повного самоврядування», то в спільній Статті 1 двох Міжнародних пактів з прав людини 1966 року пряме застосування терміна «наро-

КНИГА

КРИМСЬКІ ТАТАРИ ЯК КОРИННИЙ НАРОД: ІСТОРІЯ ПИТАННЯ І СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

ди» в контексті права на самовизначення означало перехід від «географічної» концепції до «соціологічної». Відповідно ж до Декларації про принципи міжнародного права стосовно дружніх відносин і співробітництва між державами згідно зі Статутом Організації

На жаль, Україна, не закріпивши статус кримських татар, караїмів і кримчаків як корінних народів у національному законодавстві, не ратифікувавши Конвенцію МОП № 169 і утримавшись від голосування під час ухвалення Генеральною Асамблеєю ООН Декларації про права корінних народів, втратила шанс скористатися усіма можливостями міжнародної співпраці у цій галузі. Негативні наслідки такої хибної внутрішньої і зовнішньої політики були усвідомлені державою і суспільством лише після окупації і анексії Криму Російською Федерацією у 2014 році

Об'єднаних Націй та Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 2625 (XXV) 1970 року, в міжнародному праві вперше було закріплене уявлення про те, що в межах однієї незалежної держави, крім титульного етносу, можуть співіснувати різні «народи», кожен з яких має право на самовизначення. Проте в цих документах підкреслено, що не дозволяється: «...розшматування держав, які дотримуються у своїх діях принципу рівноправ'я та самовизначення народів... і мають уряди, в яких представлені всі, хто проживає на території даної держави, незалежно від раси або віросповідання, або кольору шкіри».

У 1957 році відбулася перша спроба кодифікувати права корінних народів у міжнародному праві. Першим юридично зобов'язуючим інструментом була Конвенція Міжнародної організації праці (МОП) № 107 про корінне та племенне населення. В ній йшлося про земельні права, умови роботи, здоров'я, освіти. Пізніше виявило-

Головна концептуальна зміна у стосунках держав та міжнародної спільноти з корінними народами полягає у тому, що корінні народи почали перетворюватися з об'єктів на повноправних суб'єктів міжнародного права. Це означало також повну, принципову відмову від асиміляційного підходу. З плином часу все більшої ваги набувало розуміння того, що корінні народи не є тимчасовим явищем у бурхливі часи глобалізації економіки, політики та культури, натомість являють собою досить стійкі сектори суспільства, які мають інтегруватися шляхом забезпечення повноцінної участі в усіх суспільно-політичних процесах без втрати власної ідентичності

країнах і складають 5% усього населення земної кулі.

Першою країною, яка ратифікувала Конвенцію №169, була Норвегія. Відносно невелика кількість – 22 країни, що ратифікували її, пояснюється тим, що далеко не всі держави-члени ООН мають на своїй території корінні народи або визнають наявність таких. Проте ця конвенція викликала великий інтерес навіть у тих європейських держав, які вважають, що не мають власних корінних народів, але визнають надзвичайну важливість захисту прав корінних народів у регіональному та глобальному аспектах.

Головна концептуальна зміна у стосунках держав та міжнародної спільноти з корінними народами полягає у тому, що корінні народи почали перетворюватися з об'єктів на повноправних суб'єктів міжнародного права. Це означало також повну принципову відмову від асиміляційного підходу. (Раніше вважалося, що найкращим майбутнім для корінного населення мала бути асиміляція, тобто злиття з домінуючою більшістю населення певної країни, внаслідок чого очікувалося досягти «національної інтеграції»). З плином часу все більшої ваги набувало розуміння того, що корінні народи не є тимчасовим явищем у бурхливі часи глобалізації економіки, політики та культури, натомість являють собою досить стійкі сектори суспільства, які мають інтегруватися шляхом забезпечення повноцінної участі в усіх суспільно-політичних процесах без втрати власної ідентичності. Тим самим міжнародне співтовариство визнало невід'ємну гідність та унікальний внесок корінних народів у розвиток та багатоманітність світових надбань, важливу роль збереження ідентичності корінних народів для подальшого розвитку людської цивілізації.

У 1982 році ООН започаткувала Робочу групу з питань корінних народів, яка мала виробити текст Декларації ООН про права корінних народів. Зусиллями цієї Робочої групи підготовку проекту Декларації було закінчено у 1993 році. Починаючи з 1995 року, подальшу роботу над текстом проводила спеціальна робоча група за участі офіційних урядових експертів. Низка суперечностей, що виникали між представниками урядів і незалежними експертами, які представляли інтереси корінних народів, включно з тими, хто належав до відповідних народів, загальмувала діяльність спільної Робочої групи. Насамперед, йшлося про вимо-

ЕТНОГЕНЕЗ КРИМСЬКИХ ТАТАР

Кримськотатарська нація формувалася протягом тисячоліть на території Кримського півострова, а отже, на рівні з караїмами і кримчаками кримські татари є автохтонами. В їхньому етногенезі взяли участь таври, кіммерійці, скіфи, частково елліни з Мілета, сармати, болгари, готи, гуни, хозари, печеніги, кипчаки (половці), італійці, ординці, турки-сельджуки, адиги (черкеси). Протягом століть приходили в Крим народи й асимілювалися з місцевим населенням.

ХАЛІСЕ ЗІНЕДІН

Про походження кримських татар ведуться нескінченні суперечки і дискусії. У головах багатьох учених мужів ґрунтовно засіло тверде переконання про те, що кримські татари – нащадки золотоординців, які осіли на півострові в першій половині XIII століття. Цей міф з'явився одразу ж після анексії Криму Росією в 1783 році, і вже з цього часу надійно увійшов в офіційну російську, а потім у радянську історіографію і досі

продовжує тиражуватися в науковій літературі. Фальсифікатори за висхідну точку відліку походження кримських татар брали події, пов'язані з ординським періодом, який, по суті, є лише етапом багатівікового, складного історичного процесу.

Саме таври, які відомі з X століття до н. е., і стали одним із головних компонентів цього корінного народу Криму. Спільні родинні корені з таврами мають кіммерійці, відомі з X до VII століття до н. е.

У VII ст. до н. е. у Криму з'явився найвідоміший у давній історії племінний союз – скіфи. На відміну від таврів і кіммерійців, прабаб'яківщиною скіфів був Алтай – колыска тюркських народів. Відбувається активний процес міжетнічної взаємодії.

Далі елліни з Мілета, сармати, болгари, навіть римські легіонери, готи, гуни, хозари, печеніги, всі вони хвиля за хвилею в різний час приходять на півострів і беруть активну участь в інтеграційних процесах. Вони взаємно збагачують одне одного, зберігаючи разом з тим риси своєї індивідуальності. Так готи принесли в Крим християнство аріанського спрямування, а з появою гунів на півострові поширюється віра і культ бога Тенґрі. Кров усіх народів гармо-

нійно вливалася в кримський «плавильний котел», що протягом тисячоліть формував кримськотатарський етнос.

Але все ж окремої уваги заслуговують кипчаки – одне з численних тюркських племен.

Згідно з писемними джерелами кипчаки були здебільшого світловолосими і блакитноокими людьми. Дивна особливість кипчаків у тому, що вони не асимілювалися, а асимілювали в них. Тобто вони були ядром, до якого, як до магніту, притягувалися залишки племен печенігів, болгар, аланів та інших, приймаючи їхню культуру.

З 1299 року півострів входить до складу улусу Джучі Великої Орди. Після цього і завойовники, і переможені зажили на кримській землі мирно, поступово звикаючи один до одного.

Отже, з XIII століття на півострові вже були присутні майже всі етнічні компоненти, всі складові, іншими словами прабаб'яки, з яких тільки через кілька століть складеться нова нація – кримські татари.

Примітно, що ще до виникнення Османської держави на півострові з'являються переселенці з Малої Азії. Це були вихідці тюркського племені, сельджуки, які залишили сліди свого перебування в Криму.

Говорячи про етнічний склад Криму, важко обійти стороною італійців. А якщо бути більш точними, – венеціанців і генуезців. Багато з них пустили тут своє коріння і з часом повністю розчинилися у кримських татарах.

Таким чином, досить складно, протягом століть, складався етногенез сучасних кримських татар, в якому взяли участь не тюркські і тюркські предки.

Сучасні кримські татари складаються з трьох основних субетнічних груп: південнобережні (яли бойю), гірські, передгірські (тати), степові (ноґайи).

Що стосується етноніма «кримські татари», а точніше «татари», то він з'явився в Криму тільки з приходом ординців, тобто коли Крим увійшов до складу улусу Джучі Великої Орди. А до цього часу вже майже сформувалася нова нація. Саме з тих пір стали називати татарами жителів Криму. Але це в жодному разі не означає, що кримські татари є нащадками ординців. На сьогоднішній процес етногенезу кримських татар ще не завершений.

СЛОВНИК

- Сніданок – сабалыкь – Sabalıq
- Приготувати сніданок – сабалыкьныазырламакь – sabalıqnazırlamaq
- Кухня – ашхане – aṣhane
- Приготувати яечню – кьайгьананыазырламакь – qayğananiazırlamaq
- Яечня – кьайгьана – qayğana
- Яйце – йымырта – yımırta

Для приготування яечні нам знадобиться:

- Солодкий перець – татлыбибер – tatlıbiber
- Спеції – бахаратлар – baharatlar
- Вершкове масло – сарыягь – sarıyağ
- Сіль – туз – tuz
- Чорний перець – кьарабибер – qarabiber
- Смачного – аштатлыолсун – aṣtatlıolsun

ДАЛІ БУДЕ...

КНИГА ПІД ЗНАКОМ КРИМУ (З НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА С. КОЧЕРГИ)

КРИМСЬКІ МИТТЄВОСТІ ГРАНОСЛОВА

МАКСИМ
ТАДЕЙОВИЧ
РИЛЬСЬКИЙ
(1895 – 1964)

Поетична спадщина М. Рильського стала значним надбанням української літератури ХХ ст. Творець неминущих цінностей, учений-філолог, етнограф, перекладач, естет і палкий шанувальник природи – таким його запам'ятали сучасники. Однак його життя не варто порівнювати з триумфальною ходою, оскільки на долю М. Рильського випало чимало випробувань.

Майже всі колишні побратими по перу М. Рильського стали жертвами сталінських репресій. Йому вдалося уникнути тотального головосіку, хоч у 1931 році поет був арештований, півроку перебував у Лук'янівській в'язниці Києва. Однак усе ж він повернувся до улюбленої літературної праці й навіть завоював лаври в горні тоталітарної системи. Найбільший парадокс полягає в тому, що, як влучно зауважив Ю. Лавриненко, поет «вийшов чистим і цільним із цієї пригоди». Поетичній натурі М. Рильського був чужий кар'єризм. Не він пристосовувався до реалій тогочасного життя під невиспущим контролем влади, а влада використовувала поетичний хист майстра-гранослова. І хоча «прокрустове ложе» панівного на той час соцреалізму обмежувало творчий порив поета, та все ж М. Рильський продовжу-

В ОСТАННІ РОКИ ЖИТТЯ М. РИЛЬСЬКОГО СКЛАЛИСЯ ПРИЯЗНІ СТОСУНКИ З КРИМСЬКИМ ПОЕТОМ О. КОРСОВЕЦЬКИМ, ЯКИЙ ПРОЖИВАВ У СМТ. ЧОРНОМОРСЬКЕ. ВОНИ ТЕПЛО ЛИСТУВАЛИСЯ, ІНОДІ ЗУСТРІЧАЛИСЯ. У ВІРШІ «НАПУТНЕ», НАПИСАНОМУ В КОКТЕБЕЛІ, ЧИТАЄМО ТАКУ ПРИСВЯТУ: «О. КОРСОВЕЦЬКОМУ, ЩО ПРИСЛАВ МЕНІ КНИГУ І. ПУЗАНОВА «ПО НЕХОДЖЕНОМУ КРИМУ», А САМ ЗБИРАЄТЬСЯ В ПІШУ КРИМСЬКУ ПОДРОЖ»

вав гідно служити музі. Втім, наряд чи вдалося йому перевершити той високий рівень і самобутність поетичного слова, які він демонстрував у ліриці 20-х – початку 30-х років.

Літературний авторитет письменника давав йому можливість користуватися низкою пільг, у тому числі й санаторійного відпочинку. Це дозволило М. Рильському неодноразово приїжджати в Крим. Свого часу поет побував на Південному й Східному узбережжях Криму, і проводив тут час зазвичай плідно.

Найбільш цілісним творчим наслідком перебування поета в Криму став поетичний цикл «Море і солов'ї» (1939), присвячений П. Тичині. Очевидно, це був знак поваги й вдячності поету, який кількома роками раніше присвятив йому свої кримські вірші. «Море і солов'ї» побудовано за хронологічним принципом: цикл складається з віршів, пронумерованих днями перебування в санаторії. Вони нагадують щоденникові нотатки відпочивальника, спостережливого, чуйного до тієї тихої радості, яку може подарувати щедрий Крим.

Із віршів стає зрозуміло, що десять років тому М. Рильський уже мандрував Кримом, для нього це була зустріч із місцями, які вже запали в душу. У циклі поруч з акварельними замальовками, мариністичними мініатюрами присутні спогади про дім, філософські роздуми й медитації. Невимушеність, безпосередність, гармонія й спокій – ось чим передусім приваблюють кримські поезії М. Рильського.

Однак не слід думати, що Крим залишився для поета всього лиш принагідним краєм, яким він мандрував чуужинцем. Наполегливе бажання досягнути геній цього мальовничого місця демонструє не один вірш циклу. Є в ньому й жаль, що письменницьке слово не спроможне сповна передати чари дивовижного Криму, а відтак мерехтіння моря крізь зелені садів «на папір не зловить».

М. Рильський тільки шкодує, що серед цих чудових краєвидів, якими захоплювалися «співець

Литви» (А. Міцкевич), «співець Москви» (О. Пушкін), не збереглося слідів Т. Шевченка, який хотів побачити славетний Крим, але не отримав дозволу заїхати сюди, повертаючись із заслання.

Перед від'їздом із Криму М. Рильський почувався амбівалентно. Він радів, що незабаром повернеться до Дніпра, до лубої роботи, але й шкодував, що скоро перед ним не будуть розстилатися дари кримської природи. Тепер він із прощальною зосередженістю вглядався в пейзажі, щоб забрати їх із собою в спогади.

Наступного року М. Рильський відкриває для себе Східний Крим. У Коктебелі впродовж травня – червня 1920 року він, як і в Ялті, активно працює над новими поезіями, завершує твори, розпочаті раніше. Тут написав цикли «Із мисливської скіоти», «Народам світу», «Свиснув Овлур за рікою...», «Смерть чародія», «Мистецтво перекладу» та ін. Однак власне кримські мотиви в коктебелських поезіях не простежуються.

Друга світова війна зумовила зміну тематики й тембру голосу М. Рильського, який раніше уславився мистецтвом рівноваги. Своім літературним хистом він намагався прислужитися бажаній перемозі над ворогом. Та коли повернулися мирні будні, поет пережив численні напади більшовицької критики на його доробок за нібито антинародні й націоналістичні погляди, що досягли апогею 1947 року. Усі ці обставини сприяли тому, що М. Рильський, знаний інтелектуал, усе більше фокусувався на поетизації геокультурних вражень, дивуючи енциклопедичністю знань, тонким розумінням мистецтва і його творців. Із юних років він «торував шляхи світової культури, виважуючи на своєму естетичному досвіді духовний поступ покоління». Поетові-академікові по-

щастило передати масу вражень, які він отримав у результаті численних мандрівок. І знову приводять його життєві дороги в Крим.

Відпочиваючи в «Хараксі» у вересні 1949 року, М. Рильський уночі піднімається на гряді вже знайомих йому Кримських гір. У триптиху «На Ай-Петрі» віддзеркалюється широта інтересів автора. У нічних гірських пейзажах поет вдало користується засобами світлотіні, у його поезіях горить то «невірне світло жовтих фар», то «тихий вогник».

В останні роки життя М. Рильського склалися приязні стосунки з кримським поетом О. Корсовецьким, який проживав у смт. Чорноморське. Вони тепло листувалися, іноді зустрічалися. У вірші «Напутне», написаному в Коктебелі, читаємо таку присвяту: «О. Корсовецькому, що прислав мені книгу І. Пузанова «По неходженому Криму», а сам збирається в пішу кримську подорож».

Ім'я М. Рильського навіки залишиться серед тих письменників, що зуміли найталановитіше зупинити в часі миттєвості зустрічей із Кримом. Тут поет сторицею черпав творчу наснагу. Не викликає сумніву, що назва збірки «Сад над морем» (1955) є образом із кримськими витокими.

Спроба оцінити роль Криму в житті й творчості М. Рильського буде неповною, якщо не згадати поему «Чумаки» (1924) і, звісно, його високохудожніх перекладів «Кримських сонетів» А. Міцкевича. Проте навіть огляд ліричних віршів М. Рильського дає підстави стверджувати, що поет упродовж свого життя так і не встиг надивитися на чудовий «синьоокий Крим».

ПУБЛІКУЄТЬСЯ
ЗІ СКОРОЧЕННЯМИ,
ПОВНИЙ ВАРІАНТ СТАТТІ
НА САЙТІ EDUCRIMEA/
ОСВІТА ДЛЯ КРИМУ

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

КРИМСЬКІ ДІТИ: ЗАРУЧНИКИ
«ОБЛОЖЕНОЇ ФОРТЕЦІ»

Мілітаризація з боку Росії – одна з гострих проблем на кримському напрямку, спрямована передусім на підростаюче покоління. На жаль, основними «дорогоговказами» для дітей на півострові стають водночас російський триколор, червона зірка, православний хрест і автомат Калашникова.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідчення про реєстрацію КВ
№12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство
«Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор

Андрій ШЕКУН

Головний редактор

Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка

Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат

ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не публікує колективні
листи та звернення
Публікуючи проблемні матеріали,
редакція, окрім спеціально
обумовлених випадків, подає лише
авторський погляд.
Передрук і відтворення текстових
та ілюстративних матеріалів
«Кримської світлиці» – тільки
з письмового дозволу редакції.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2016 р.:
1 місяць – 14,44 грн.;
півріччя – 86,64 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонемента.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.

Ціна договірною

